

GILLET

2018

Tidskrift för Carlstads-Gillet
Nr 34 / Årgång 27

Gillet

Tidskrift för Carlstads-Gillet
Nummer 34/årgång 27/2018

Ansvarig utgivare

Inger Berggrén

Adressuppgifter

Carlstads-Gillet
Residenstorget 1
652 25 Karlstad
carlstads-gillet@telia.com
www.carlstads-gillet.s.se

Kontaktperson

Lennart Hellqvist
Rosenborgsallén 7
652 30 Karlstad
0735-20 47 52

Redaktion

Redaktör:
Marie Aakre
0706-18 77 03
Layout och redigering:
Erik Bonde
0702-30 51 06

Tryck

Strokirk-Landström
i 450 exemplar

INNEHÅLL 2018

4-13

Stenhuset på Rosenbadsgatan 9

FOTO: LEIF RONGE

14-18

Historien om Löfbergs

Gillet frågar stadsarkitekten 24-25

Nya stadgar 26-28

Nyckeln till ladan är från tiden före 1865.

FOTO: ERIK BONDE

FOTO: UR VÄRMLANDS REGEMENTES BILDARKIV

20-23

När Karlstad siktade uppåt

Inbjudningar till Pub- och Höstgille 29

Rapport från Vårgillet 30-31

CARLSTADS-GILLET RÅD

Ålderman: Inger Berggrén
Vice ålderman: Jonas Kullgren
Skrivare: Lennart Hellqvist
Skattmästare: Barbro Brolinson
Arkivarie: Sven Wallin
Munskänk: Birgitta Ekberg

Bisittare: Jonas Kullgren
Göran Berg
Eva Lejrin
Redaktör: Marie Aakre

Valdelegerade: Torbjörn Joghed
sammankallande
Cecilia Alte
Per Olov Myrin

HÖSTGILLET

Arrangeras den 23 november på Karolinen.

Omslagsbilden är tagen av Erik Bonde.

ÅLDERMANNEN

HAR ORDET

Här bildades Carlstads-Gillet för snart 75 år sedan!

FOTO: ANNA OLLSON

Missa inte Jubileumsgillet!

Tack för att jag har fått förtroendet att leda Gillet ännu ett år! Med den nya arbetsordningen där verksamhetsåret följer kalenderåret hade vi vårt första årsmöte i våras. Då valdes samtliga som skulle väljas på ett eller två år. Nya rutiner innebär också att vi kommer att ta budget och verksamhetsplan för 2019 på Gillet i höst. Vi kommer att använda digitala medier så mycket som möjligt och nu läggs protokollet från Vårgillet ut på hemsidan.

Andra föreningsangelägenheter kommer också att finnas på hemsidan, så glöm inte att gå in och titta på den regelbundet!

Hoppas att ni alla har kunnat njuta av denna ovanliga sommar och att ni nu ser fram mot ett nytt år med Carlstads-Gillet. Nästa år kommer att bli speciellt! Vi fyller nämligen 75 år och det skall vi fira!

Vi firar med ett jubileumsgille den 13 april 2019 på Stadshotellet där allt började 1944!

Vi firar med ett jubileumsnummer av vår tidning Gillet, som kommer att innehålla mycket som är intressant med fokus på det gamla Karlstad.

Därför har detta höstnummer färre

antal sidor, för att ha möjlighet att satsa fullt ut på jubileumsnumret.

Detaljerna för vårt festgille den 13 april är inte klara ännu, men notera datumet. Naturligtvis kommer respektive att inbjudas också.

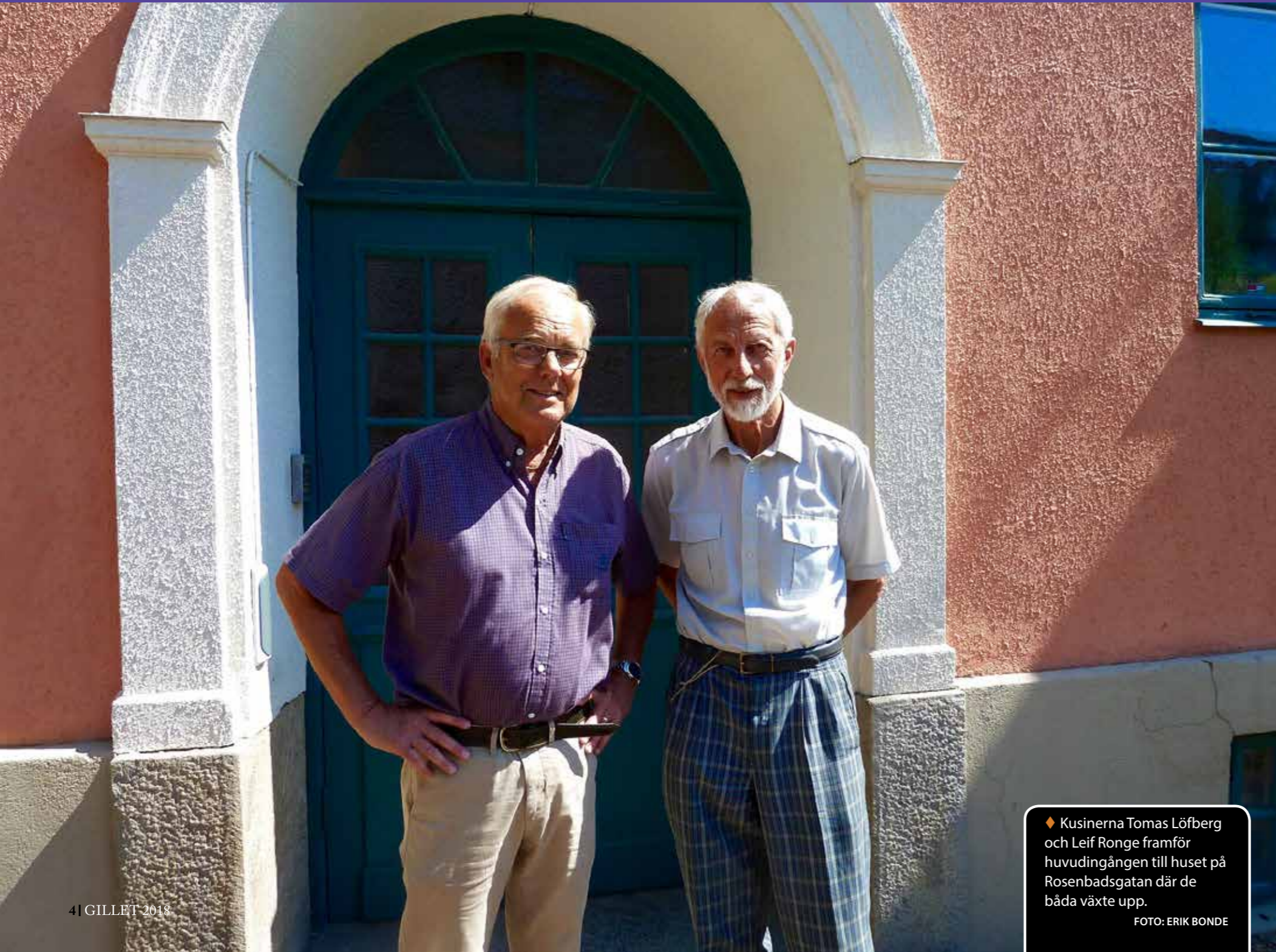
Men först skall vi ha höstgille! Det kommer vi att ha på Karolinen den 23 november. Rådet har försökt att lyssna på alla som har haft synpunkter på olika lokaler för gillena och hoppas nu att detta skall bli ett bra gille här.

Men det som ligger allra först i tiden är Pubgillet den 10 oktober. Inbjudan till båda dessa gillen finns i slutet av tidningen.

Med hopp om ett intressant gillesår hälsar jag er alla välkomna till våra aktiviteter!

Inger Berggrén

Kusinerna på Rosenbadsgatan 9

En Vikenfastighet med familjehistoria

I en mättad terrakottakulör med dragning åt aprikosrosa och med sina vita pilastrar ligger det där – stenhuset på Rosenbadsgatan i Viken – och utgör en bjärt kontrast mot de omgivande byggnaderna med sina blekgula fasader av betydligt modernare snitt. Man skulle kunna tro att huset var äldre sett till stilen, men det stod färdigt så sent som 1928 och fyller alltså 90 i år.

Det var fabrikkör Reinhold Ternqvist som lät uppföra fastigheten med adress Rosenbadsgatan 9, med tre spatiösa, likadana lägenheter, fördelade på tre plan och med tillhörande jungfrukammare. Syftet med byggnaden var enkel: här skulle döttrarna Lisa (född 1902), Karin född 1907) och Jaja (född 1909), med sina familjer, ha sin bostadsförsörjning tryggad i vuxenlivet.

Två av barnen som växte upp i sin morfars hus är kusinerna Tomas Löfberg och Leif Ronge – Tomas son till Jaja och Leif till Lisa.

– När vi var barn var det här huset det yngsta i Viken, nu är det bland de äldsta i stadsdelen, konstaterar Tomas Löfberg.

Vi har slagit oss ner på uteplatsen strax intill det välvärdade huset med drag av nyklassicism – trots att det byggdes i en tid då funktionalismen slagit igenom i arkitekturen.

Leif Ronge, bosatt i Göteborgsområ-

det sedan tidiga 20-åren, numera i Lindome, har kommit hem till Karlstad för att delta i Karlstads läroverks kamratförenings studentjubileum. Sextio år har gått sedan han tog studenten. Det är slutet av maj och solen skiner från en klarblå himmel. I en spalje av svart smide intill slingrar sig kaprifolen med ljusgröna blad och blommorna fortfarande i knopp.

”På mammas gata”

– Ja, nu är jag på mammas gata, säger Leif. Här har vi lekt som barn och bu-

◆ Kusinerna Tomas Löfberg och Leif Ronge framför huvudingången till huset på Rosenbadsgatan där de båda växte upp.

FOTO: ERIK BONDE

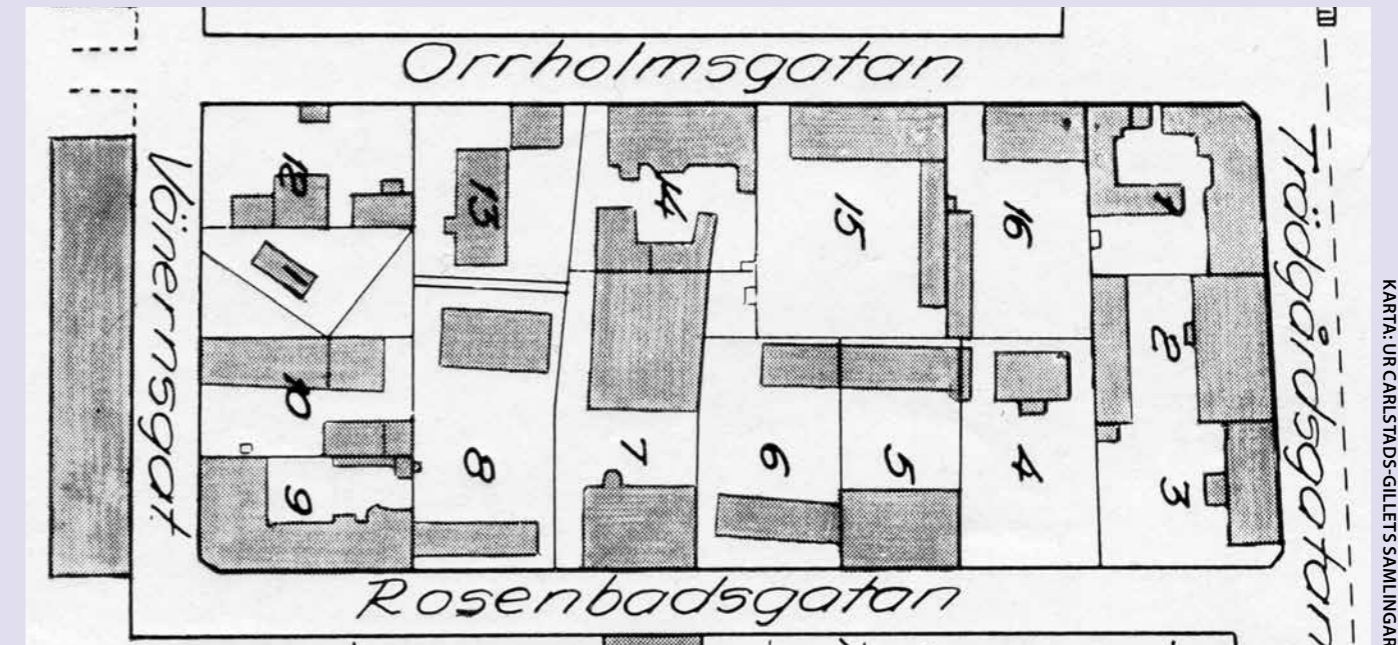

Rosenbads gård (5) med lada, mangårdsbyggnad (4) och längre bort Bröderna Löfbergs Kolonialvaror AB (2). Siffrorna finns på kartan på sidan till höger. Mangårdsbyggnaden kallades "Gula villan" eller "136", vilket var fabriksköp Terntqvists första telefonnummer. Villan hade adressen Rosenbadsgatan 11.

FOTO: PRIVAT

Rosenbads gård. I slutet av 1980-talet revs både villan och huset där Bröderna Löfberg tidigare haft kontor och lager. FOTO: PRIVAT

KARTA: UR CARLSTADS-GILLET'S SAMLINGAR

En gammal lada revs för att ge plats för stenhuset (bilden till höger). Längst bort Karl Olssons trävaruhandelshus. Mellan dessa byggnader ser vi slaktarens hus med stor källare för förvaring av kött.

FOTO: LEIF RONGE/CARLSTADS-GILLET'S SAMLINGAR

sen var många. Det är mycket som inte är nämnt, tillägger han och skrattar.

Men berättar ändå om den där gången när några av buspojarna proppade igen skorstenen i Frälsningsarmens hus som låg i grannskapet, med blöta hand-

dukar så att röken inte tog sig ut utan fyllde samlingssalen när spisen tändes.

Liksom sin kusin Leif lämnade Tomas Karlstad för vidare studier efter studenten och bodde under 16 år i Uppsala. 1982 återvände han och slog sig

ner på Hammarö med sin familj.

– Men sedan åtta år är jag tillbaka i huset i Viken och åter bosatt i samma lägenhet som jag växte upp i, berättar Tomas Löfberg.

Kusinernas morfar, Reinhold Tern-

Ladan på innergården renoverades samtidigt som stenhuset byggdes.

Här låg "Gula villan".

qvist, ägde på sin tid ett tiotal hus i Viken.

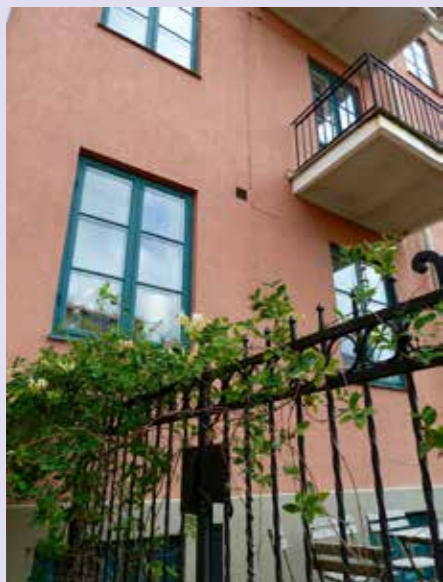
- 1912 förvärvade han mangårdsbyggnaden som hörde till Rosenbads gård med tillhörande lador, dit familjen flyttade efter att ha bott några år på

Hamngatan, fortsätter Tomas.

Efterhand köpte Reinhold Ternqvist en rad tomter med gamla trähus i området, skriver dottern Jaja, Tomas mamma, i sina minnesanteckningar som sonen visar fram: "Han köpte fast-

igheterna nummer 4, 5 och 6 som alla låg efter Rosenbadsgatan samt 11, 12 och 16 längs Stinsgatan." Samtliga hus var från tiden före den stora branden 1865.

Där fastigheten på Rosenbadsgatan

Det vackra K-märkta huset på Rosenbadsgatan 9, med massor av spröjsade fönster med utsikt över Stadsträdgården, har två entréer med ingång från innergården. Den högra dörren leder upp till köken och var tänkt för tjänstefolk och matleverans av springscharar. Genom huvudingången kommer man in i ett pampigare trapphus.

FOTO: ERIK BONDE

En fin lördag i slutet av maj i år när Leif Ronge – bosatt utanför Göteborg – har kommit hem till barndomsstaden för att delta i det traditionella studentjubileet. Han hinner med en liten pratstund med sin kusin Tomas Löfberg innan det är dags att svida om. Tomas har idag sin bostad på första våningen i "morfars hus" och Leif har en övernattningslägenhet längst upp. FOTO: ERIK BONDE

”Huset hade centralvärme redan från början”

9 uppfördes 1928 hade funnits en gammal lada som revs. Om exteriören i det nya stenhuset var i en äldre stil så var standarden på insidan desto modernare för sin tid.

Centralvärme och Aga-spisar

– Huset hade centralvärme redan från början – pannan eldades först med ved och sedan koks. I respektive kök fanns en gigantisk Aga-spis som eldades med koks och även värmd tappvarmvatten till badrummen, som var utrustade med badkar. Jag var väldigt trött på att hämta koks i källaren varje dag, minns Tomas Löfberg, vars familj bodde på första planet.

Reinhold Ternqvist var en inflytelse-

rik man i sin tids Karlstad. Han satt med i stadsfullmäktige, drätselkammaren och en lång rad kommunala nämnder, var ordförande i Fastighetsägareföreningen och tillhörde styrelsen för Karlstads fabriks- och hantverksförening.

Men han började med två tomma händer och endast elva månaders skolgång bakom sig. Född 1866 under fattiga omständigheter på Värmlandsnäs kom han som ung pojke till ett lantbrukarhem, där han fick mat och husrum mot att hjälpa till med gårdens sysslor. Efter konfirmationen tog han sig, genom att gå över Vänerisen, till Lidköping för att gå i tunnbindarlära. Yrket förde honom till Karlstad 1891, där han senare startade tunnbindarirörelse i

egen regi. I Karlstad träffade han också sin blivande fru Hilma på ett café där hon arbetade.

1904 utökade Reinhold Ternqvist sin verksamhet då han förvärvade Karlstads svagdricksbryggeri, senare Tingvalla bryggeri. Men både tunnbinderi och bryggeri i Viken (på nuvarande Stinsgatan) etablerade han nu också sitt hem här.

Eldare på heltid

– Morfar hade en heltidsanställd eldare som skötte uppvärmningen av alla hans hus i i Viken, berättar kusinerna.

Efter hans bortgång 1947 ärvdes huset av döttrarna. Dottern Karin flyttade dock aldrig in där. Hon bodde kvar i

Längst upp i högra hörnet (inringat) ser man den numera rivna "Gula villan" och den röda ladan som fortfarande finns kvar. Till vänster ligger Stadsträdgårdens orangeri och längan med nödbostäder byggd för husvilla efter branden 1965.

Ladan inrymmer idag garage. Brandväggen till höger har räddat byggnaden från bränder genom åren.

Att kratta gården fin på lördagarna var barnens uppgift.

Här finns atmosfären från 1800-talet kvar. Idag har varje lägenhet sitt vedförråd för eldning i öppna spisen lagrat här.

På gården framför ladan står en vattenpump från Wennbergs Mekaniska Werkstad.

KUSINERNA LEIF OCH TOMAS

Namn: Leif Ronge
Bor: Lindome
Familj: Fru Birgitta, två barn samt barnbarn
Syskon som växte upp i huset: Lars och Anita
Namn: Tomas Löfberg
Bor: Viken i Karlstad
Familj: Fru Kristina, tre barn samt barnbarn
Syskon som växte upp i huset: Monika och Eva

Trapphuset är rymligt med flödande ljusinsläpp och trappor i sten.

Mellan kök och matsal finns en serveringsgång i de stora lägenheterna.

Matsalen som ligger i fil med vardagsrummet är klassiskt inredd.

Målning av Dag Cederlöf som har ateljé i Karlstad.

barndomshemmet, "Gulla villan", på andra sidan gårdsplanen tillsammans med sin mamma och gifte sig aldrig. Till hushållet hörde också trotjänarinnan Gerda Olsson.

– Hon kom som flicka till mormor och morfar och stannade ett helt liv. Gerda hjälpte två generationer med skolarbetet. Men hemma hos oss hade vi inget tjänstefolk när jag växte upp, säger Tomas.

Mangårdsbyggnaden som en gång hört till Rosenbads gård, skulle övertas av systrarnas storebror Erik, född 1899, var det tänkt. Så blev det inte heller.

Kulturmärkt lada

– Villan köptes så småningom in av Karlstads kommun och revs i slutet av 1980-talet. Den ansågs inte vara värd att bevara trots att byggnaden var äldre än branden 1865, konstaterar Tomas.

Men nu har man förstätt värdet med ladan som blivit kulturklassad.

Ladan är den röda, idag fint underhållna, uthuslängan som hör till gården på Rosenbadsgatan 9. Byggnaden, som rustades upp i samband med bygget av det nya huset 1928, har sin egen historia.

– Här var bryggarkamparna, hästar som körde ut dricka från bryggeriet, stallade. Under kriget hade dom både grisar och höns här. Som barn lekte vi i

Från vänster: Jaja Löfberg, Karin Ternqvist och Lisa Ronge år 1977, systerna som huset på Rosenbadsgatan 9 var ämnat för.

FOTO: PRIVAT

I början av 1960-talet gjorde Lisa Ronge den här teckningen över Rosenbads gård, från året då Karlstad brann. Ladan i mitten av teckningen är idag K-märkt, medan mangårdsbyggnaden till höger revs i slutet av 1980-talet.

T.	
562	Tagelspinneriet, Ad. Nylén.
763	Taxameter-A.-B.
200	do (Droskstationen.)
390	Teatern, Biljettkontoret.
209	Telegrafverkets Distriktingenieursexp.
Telegrafstationen:	
256	Telegramexpeditionen.
350	Stationsföreståndaren.
477	Undersökningen. (För anmälan af fel.)
319	Ternqvist, R., Karlstads Svagdricksbr.
136	Ternqvist, R., Tunnbinderi.
619	Thelander, A. F., Bankdirektör.
349	Thorell, Alvar, Bostaden.
753	Torell, Alvar, Manufakturaffär.
416	b Thorelius, T., Kapten.
489	Thule, Lifförsäkrings-Aktiebol.
304	Thyberg, E. G., Bagaremästare.
758	Tiernald, Folke, Ingeniör.

Makarna Reinhold och Hilma Ternqvist.

På vinden i den gamla ladan finns den här gamla issågen bevarad.

ladan, uppträdde som cirkusartister - balanserande på draglinorna - och tog betalt, minns Tomas när vi träffas på nytt efter sommaren för att prata lite mer om gamla tider i Viken.

Hans mamma Jaja hade inte bara angenäma minnen. Så här skriver hon:

"I ladan som finns kvar än idag fanns ladugård, stall och vagnsbod samt logar och dylikt. En trappa upp fanns utedass med flera fjölar, som förr i tiden använ-

des av många familjer på gården. Ända fram till 1920 använde vi detta dass. Nattetid, om så nöden krävde, fick vi nådeligen använda en torrtoa inomhus belägen i utbyggnaden. Men att traska ut i vinterkyla i mörker med lykta till ut-huset var sannerligen inte lustigt."

Barnen krattade gården

Idag innehåller ladan fyra garage med cementerade golv och förråd av olika

slag. Här finns också redskap som minner om gångna tider, såsom issågen - den som användes för att såga upp isblock ur Mariebergsviken - till isskåpen som användes före kylskåpens tid. Här förvaras en kratta helt och hållet i trä, som Tomas har speciella minnen av:

- Varje lördag tvingades vi barn att kratta gården med krattor med träpin- nar. Det var mycket viktigt att vi krattade

i långsgående linjer hela tiden. När jag fick moped och sladdade i gruset fick jag skäll och tvingades ta fram krattan igen.

Bildade bostadsrättsförening

Hur förvaltandet av den vackra fastigheten från 1928 skulle kunna fortgå i nya generationsled inom familjen har inte alltid varit självklart.

- Men vi har haft en sån känsla för huset så vi har inte kunnat göra oss av med det. Nu har det ordnat sig bra genom att vi bildade en bostadsrättsförening, säger Tomas.

Här har Leif Ronge en stor, ljus enrummare på tredje våningen, där han bor när han kommer hem till Karlstad på sina besök, inte minst i samband med Karlstads-Gillets höst- och vårgillen.

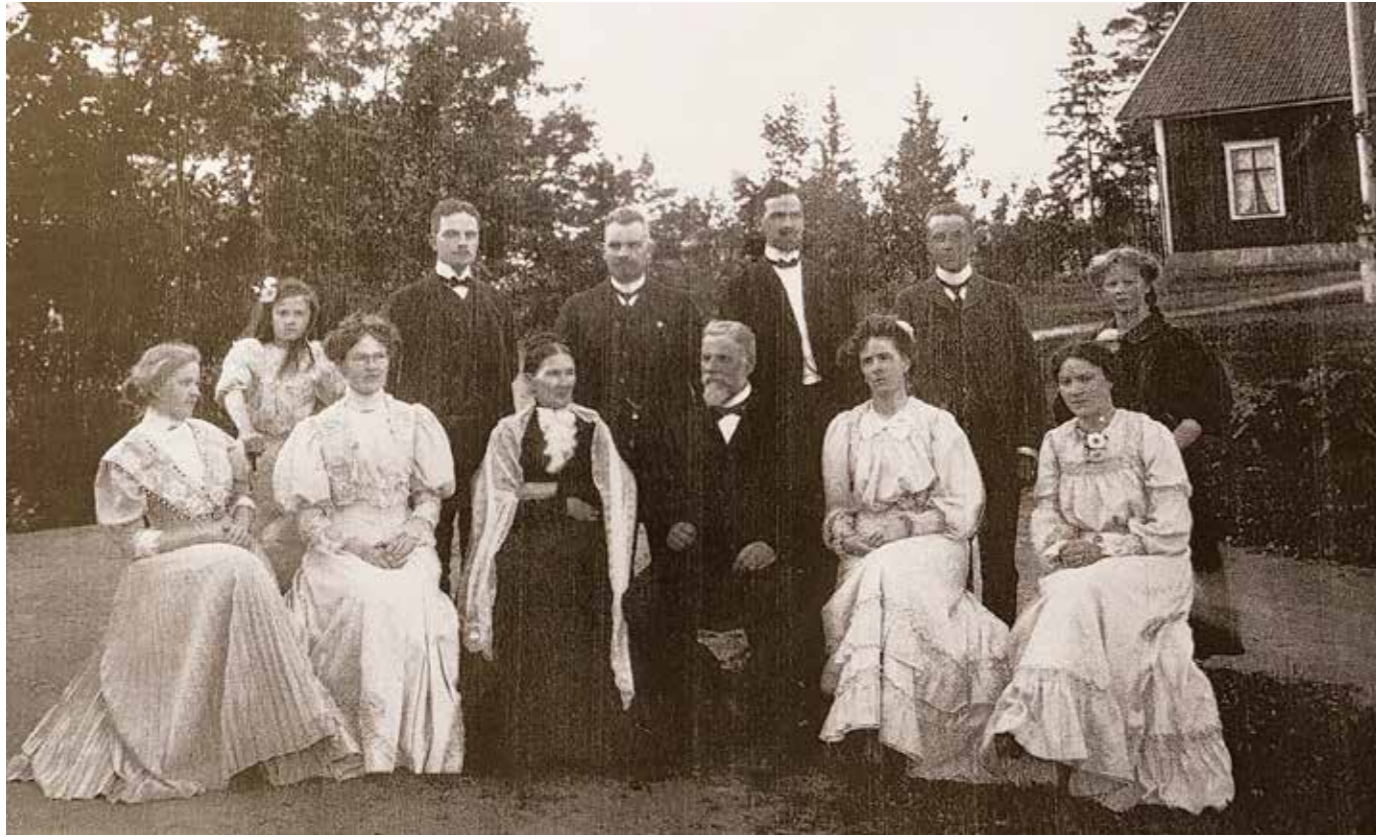
Sin nuvarande färg fick fasaden vid tiden för millenniumskiftet. Från början var huset vitt.

- Det var min mammas högsta önskan att det skulle målas i terrakotta med pilastrarna i vitt. Så fick det bli, säger Tomas Löfberg.

Marie Aakre

Under bokstaven T i telefonkatalogen finns familjen Ternqvists telefonnummer till företaget och hemmet. Numret 136 blev synonymt med Gula villan.

Fotnot: I tidigare Gilletskrifter, 2010 och 2012, har Leif Ronge skrivit artiklarna "Vikenpojkar" och "Svagdricka, öl och Loranga" (om sin morfars bryggeriverksamhet i Viken)

På bilden ser vi i övre raden från vänster Gösta, Josef, Anders och John.

FOTO: PRIVAT

Bilden tagen från Trädgårdsgatan år 1945.

Från rotehjon till kaffemagnat

Löfbergs – Karlstads välkända kafferosteri – har idag kontor och rosterier i flera länder förutom Sverige. Men i närmare fyra decennier från 1912 huserade man, i olika konstellationer, på Trädgårdsgatan 3 i Karlstad. Tomas Löfberg, vars farfar Josef var en av bröderna som startade företaget, har fördjupat sig i släktens historia.

År 1781 under Gustav III:s dagar föddes Tobias Jansson. Han försörjde sig som dräng och var en tid lösdrivare innan han slutade sina dagar som rotehjon på Bredene gård i Huggenäs socken på

Värmlandsnäs år 1848. Han var gift med Maria Persdotter och de fick en son år 1807 som hette Johannes Tobiasson. Även han försörjde sig som dräng.

I en ålder av 24 år vigdes Johannes

med pigan Anna Andersdotter. För att få en tryggare tillvaro lämnade Johannes och hans fru Anna år 1832 gården där de var städslade och flyttade till Bro socken där han gick i kronans tjänst och blev soldat. Deras boställe blev soldattorpet på Löveds gård på Värmlandsnäs.

Torftigt liv som indelt soldat

I samband härmed fick han soldatnamnet Löf. Livet som indelt soldat var ganska torftigt och det kunde inte alltid

vara så tillfredställande då de var i händerna på de bönder som av staten tvingades att hålla en soldat.

Anna skänkte Johannes åtta barn mellan 1833 och 1850. Två av barnen gick bort redan vid späda ålder. Gustav var näst sist och föddes 1847. Strax efter att det sista barnet föddes slutade Johannes sina dagar endast 43 år gammal.

Anna var tvungen att lämna soldattorpet med sina barn, då nästa soldat skulle överta torpet. Hon måste ha fått

det mycket bekymmersamt. En hjälpsam kyrkvård förbarmade sig över den ensamma änkan med sina sex barn och hjälpte henne i det mödosamma livet. På den tiden fanns inget socialt skyddsnät som idag. Hon bodde där i 33 år till sin död 1883.

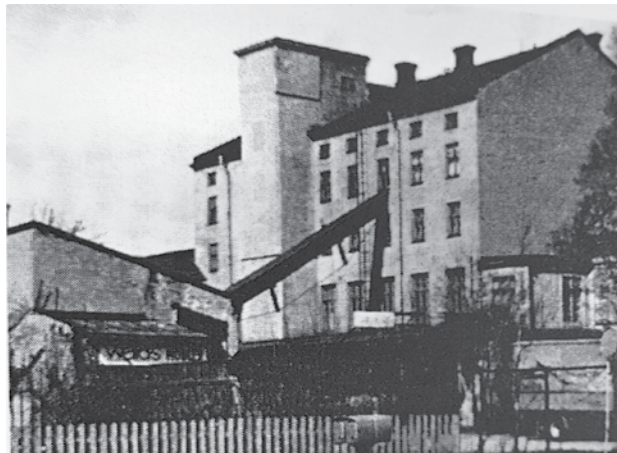
Gustav utbildade sig till lärare

Ett av Annas barn visade fina färdigheter i att skriva, räkna och i bibelkunskap. Bibeln, som han fick av prästen vid konfirmationen och har inskriptionen

Gustav Johannesson, är bevarad hos en sonson.

Prästen såg till att Gustav kunde börja studera till folkskollärare år 1865 i Karlstad, samma år som den stora branden. Det första folkskoleseminariet startade 1847 i Karlstad men två år efter branden 1865 ordnades tillfälliga lokaler i den stora baracken nere vid stadsträdgården, som först var uppförd för hemlösa.

Ett år senare flyttades utbildningen, på grund av lokalernas dåliga hygienis-

Kafferosteriet låg i det lilla huset till vänster.

Tomas Löfbergs far Mats deltog i många biltävlingar med sin Citroën, utan hjälm och annan säkerhetsutrustning.

Råkaffe lossas från lastfartyget Forshaga i Inre hamn.

I BÖRJAN LEVERERADES ENBART RÅKAFFE UT TILL BUTIKERNA, MEN SÅ SMÅNINGOM BÖRJADE KAFFET ROSTAS I EN MINDRE BYGGNAD PÅ GÅRDEN.

ka standard, till Östra Torggatan 10. Här utexaminerades Gustav år 1870. Det imponerande seminariet på Hööksgatan byggdes inte förrän 1924.

Gustav fick sin första lärartjänst i Sulvik i Älgå socken utanför Arvika. Att vara lärare på den tiden var ett respekterat yrke och det lämpades ej att ha ett sonnamn som Johannesson. Han skulle byta sitt efternamn och valde då Löfberg eftersom hans far hette Lof som soldat.

Spännande bakgrund

I Älgå träffade Gustav Löfberg sin blivande hustru Beda Kristina Johansson och snart flyttar de till Pålsboda nära Kumla, där de stannar hela sitt liv.

Om nu Gustav kom från ett enkelt hem och Beda från en bondesläkt, så visade det sig att Beda hade en mer spännande bakgrund. Hon var nämligen släkt med Olof Friedrich Steinfeldt som kom från Böhmen och gjorde militär karriär. Han anslöt sig till Karl XII:s svenska armé. Som betalning för lång och trogen tjänst med löjtnants grad fick han genom Karl XII:s försorg en stor förläning i Älgå.

Längre tillbaka hade Beda kungliga anor på 900-talet. Hon var nämligen

släkt med de danska kungarna Sven Tveskägg och Harald Blåtand. Som kuriosita kan nämnas att kung Blåtand har fått ge namn åt Bluetooth som vi har i våra mobiler. Min kusin Harry Löfberg har släkttforskat och gett vår släkt en omfattande kunskap.

Bröderna Löfberg & Co

Med Beda får Gustav Löfberg tio barn. Tre av dessa var Josef, född 1874, Anders, född 1877 och John, född 1882. Av systrarna blev tre modister i Örebro och två lärare. Josef Löfberg var föreståndare för andelshandeln vid Surahammars bruk till 1906. Anders Löfberg var handelsföreståndare i Munkfors till 1906. John Löfberg var bokhållare i Örebro till 1906.

Alla tre arbetade inom butikshandel och upptäckte svårigheten med att rekrytera varor till butikerna. De insåg att det saknades företag som kunde samordna inköp och leverans av varor till butikerna. Därför flyttade de till Karlstad 1906 och startade Bröderna Löfberg & Co som några år senare ombildades till aktieföretag.

Verksamheten omfattade import och leverans av kolonialvaror såsom te, kaka, kaffe, makaroner och kryddor. Fö-

retaget var det första på orten som började med sådan verksamhet och expanderade snabbt.

1912 behövde företaget större lokaler och lät uppföra ett nytt stort kontor och lagerfastighet på Trädgårdsgatan 3 i Viken. Fördelen med att placera huset där var närheten till järnväg och inre hamn.

Företaget bedrev egen rederiverksamhet med trafik av varor som skeppades över haven ända upp till Karlstad. I början levererades enbart råkaffe ut till butikerna, men så småningom började kaffet rostas i en mindre byggnad på gården. Det rostade kaffet levererades till butikerna som stod för malningen. Rostningen var mycket brandfarlig och otaliga vore de bränder som uppstod.

1920 ersattes lösvikten med förpackat kaffe. I slutet på 20-talet fanns elva olika blandningar som såldes i påsar med varierande färg. Löfbergs lyxblandning såldes i lila påsar, vilket blev upphovet till det övergripande varumärket Löfbergs Lila.

Företaget delades upp

År 1927 uppdelades företaget så, att den gamla kolonialvarufirman med

fastigheten övertogs av Josef Löfberg och kaffeavdelningen övertogs av Anders Löfberg. Bröderna Löfberg AB sysslade också med att importera och sälja Citroën-bilar. Bilavdelningen övertogs av John Löfberg.

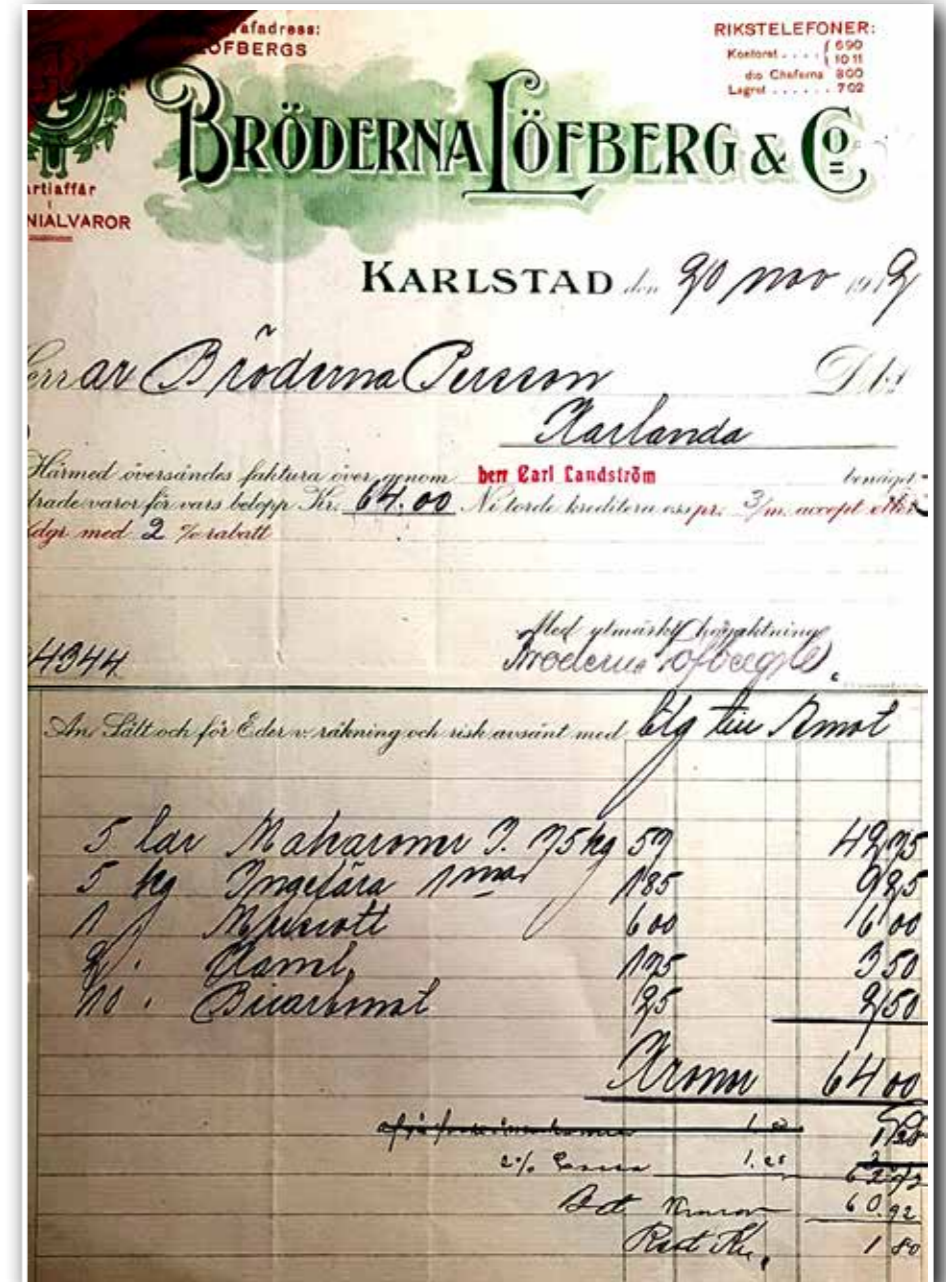
Josef Löfberg levde bara ytterligare två år. Samma år 1929 dog även hans maka Frida och åtta barn blev föräldralösa. Min far Mats Löfberg började samma år arbeta på företaget inom försäljning. Syskonen kunde ej komma överens om hur företaget skulle delas upp, så Bröderna Löfbergs AB kom att säljas till två anställda utanför släkten.

Fastigheten på Trädgårdsgatan 3 revs 1988 för att ge plats åt ett stort bostadshus. Vid rivningen lyckades jag rädda grindar av smidesjärn med initialerna B.L. AB, som jag restaurerat som minne från min farfar Josef Löfberg.

Anders Löfberg drev kaffedelen vidare på Trädgårdsgatan 3 ända fram till 1945 då hans son Åke övertog företaget Anders Löfberg AB.

Växte ur lokalerna

Åke Löfberg utvecklade företaget ytterligare till att få en nationell täckning. Detta innebar att lokalerna än en gång

En faktura från 1913.

blev för små. År 1949 uppfördes en ny byggnad med kontor och produktionslokaler i inre hamn, som än i dag används som kontor.

Större produktionslokaler erfordrades snart och redan 1960 uppfördes det vi i Karlstad kallar för kaffeskrapan.

Vid denna tid skulle företagen gärna ha flera ben att stå på. I företaget ingick dotterbolag med andra verksamheter

som rederi med fraktfartyg, flygbolag med flygplan, restaurang-bryggartillverkning, plåtburk-och papperskassetillverkning. Dessutom hade Löfbergs ett av Sveriges största privata åkerier med ett åttiotal lastbilar för transport av råkaffe till Karlstad och kaffeförpackningar ut till kunder. Bilreparationer och lackering skedde med egen personal.

Idag är Löfbergs till exempel en av världens största inköpare av ekologiskt och Fairtrade-märkt kaffe.

Min far Mats Löfberg var försäljningschef på företaget från 1950 till 1971, då han pensionerades. Han var även ansvarig för åkeriet, på grund av sitt intresse för bilar. När jag var 13 år fick jag följa med min far i företagets Cadillac, för att besöka alla filialkontor i sydsverige. Rutten var så planerad att vi kunde stoppa i Kristianstad och se formel-1-loppet med deltagare som Fangio och Stirling Moss, dåtidens världstjärnor i racing.

Filialen i Kalmar gillade jag bäst eftersom chefen där även representerade GB Glass, så jag fick äta hur mycket glass jag ville.

Lila mundering

Anders Löfberg tillsattes som direktör 1976 i generation tre efter Åkes bortgång, när företaget gått i arv till Anders, Kerstin och Jan. Företaget expanderade nu genom god marknadsföring till att bli ett av de större kaffeföretagen i Sverige. Färjestads hockeylag får lila dräkter för att sprida begreppet Löfbergs Lila. Ytterligare en kaffeskrapa byggs i inre hamn för råkaffe.

Under denna tid satsades allt mer på kärnverksamheten med produktionsenheter både i Baltikum och Norge, vilket innebar att en del sidoverksamheter avvecklades. Idag är det tredje och fjärde generationen som äger företaget Löfbergs.

2015 tog Kathrine Löfberg över rollen som styrelseordförande efter sin far Anders. Hennes bror Martin Löfberg jobbar som inköpsdirektör och ansvarar bland annat för inköp av noga utvalda kaffeböner i ett tjugotal länder över hela världen. Helene, Therese, Niklas och Mikael är aktiva i de olika styrelserna.

Förpackningar från 1960-talet.

Inköpsdirektör Martin Löfberg och styrelseordförande Kathrine Löfberg.

Tillsammans med nuvarande vd:n Lars Appelqvist leder den fjärde generationen Löfberg företaget in i en ny era med nya produkter, affärsområden och en ökad internationalisering.

10 miljoner koppar om dagen

2018 är Löfbergs verksamma med egna kontor i ett tiotal länder. Företaget rostar kaffe i Sverige, Norge, Danmark och Lettland, och produktionen motsvarar drygt 10 miljoner koppar kaffe om dagen!

Kaffesortimentet består idag av ett hundratal artiklar bryggkaffe, hela böner, snabbkaffe och kaffekapslar. Kaffet säljs till dagligvaruhandeln, restauranger, hotell, caféer och arbetsplatser, och till företag som säljer det under eget varumärke, till exempel IKEA.

Löfbergs säljer även te under varumärket KOBBS, som man förvärvade 2007.

2017 bildades ett nytt affärsområde med namnet Ready To med fokus produkter som iskaffe, kallbryggt kaffe, koffeinvatten med mera. Ett sätt att möta och nå nästa generation kaffeälskare.

Den fjärde generationen jobbar också vidare med hållbarhetsarbetet som varit en del av företaget genom alla år. Ansvar för människor och miljö – från böna till kopp, är parollen. Målsättningen är att bidra till en positiv utveckling både i odlarländer och på hemmaplan, och därmed kunna erbjuda ett kaffe som både smakar och gör gott.

Utvecklingsprojekt

Idag är Löfbergs till exempel en av världens största inköpare av ekologiskt och Fairtrade-märkt kaffe, och man driver dessutom egna utvecklingsprojekt i odlarländer, där man ger småskaliga kaffebönder kunskap och möjligheter att förbättra sin odling och livssituation. Fram till idag har mer än 65 000 kaffeodlare deltagit i projekten.

I en ny satsning, Next Generation Coffee, stöttar man unga kaffeodlare genom utbildning och direkt handel för att man ska kunna dricka gott kaffe även i framtiden, och för att skapa goda förutsättningar för nästa generation Löfberg och andra kaffeälskare.

Tomas Löfberg
Sonson till Josef Löfberg

ARKIVFYNDET

En tidig telefonabonment

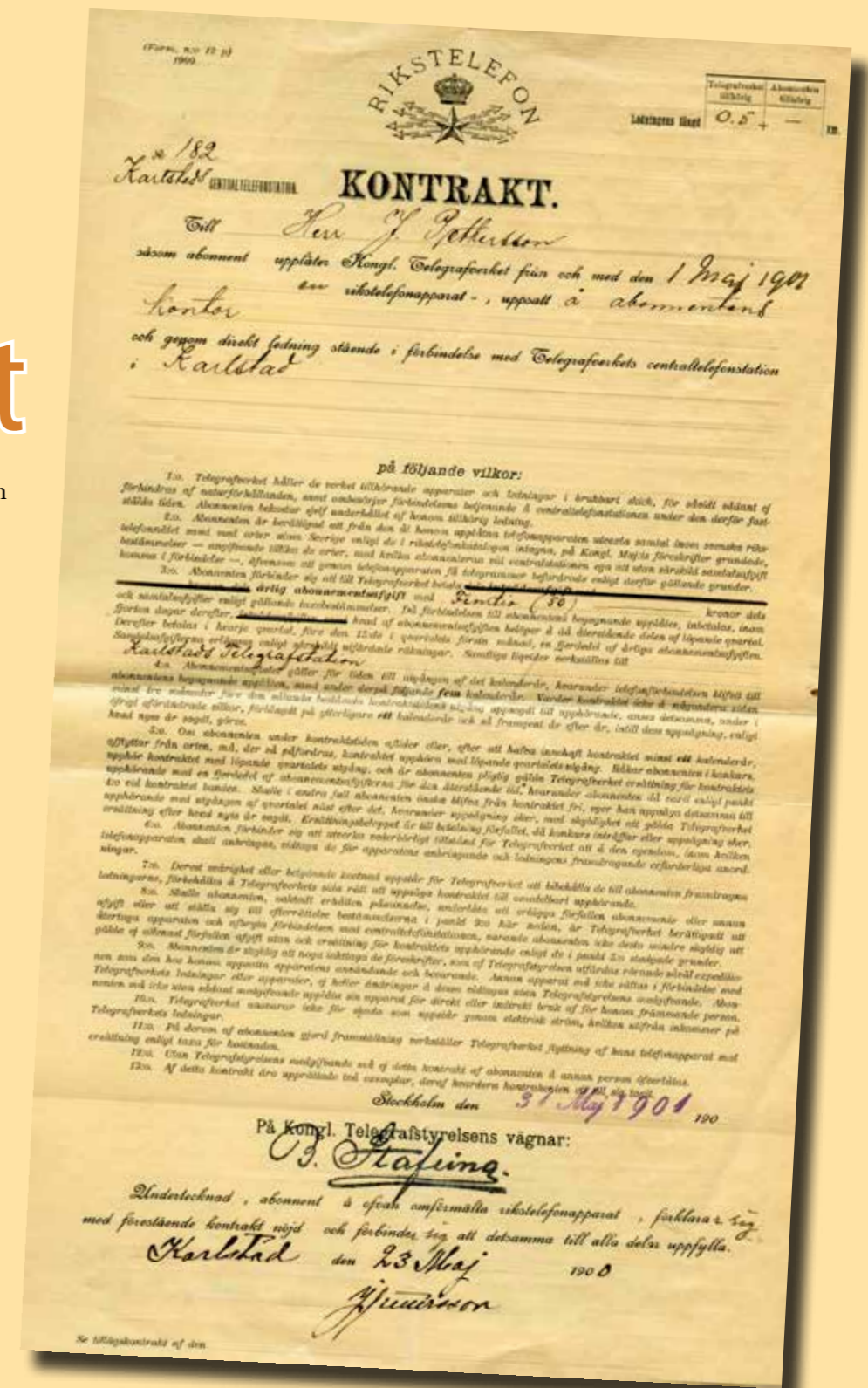
”År 1882 kom telefon för första gången på tal inom stadsfullmäktige. Man beslutade ordna en telefonledning från Domkyrkans torn till polisvaktkontoret och därifrån till brandchefens bostad.”

Kontraktet till höger mellan Telegrafverket och abonnenten herr J. Pettersson undertecknades den 23 maj 1900. Dock är dokumentet stämplat den 31 maj 1901.

Kontraktet är en gåva till Carlstads-Gillet från Karl Moberg, Karlstad, den 14 mars 1962.

Telefonkatalog för 1907–1908, saluförd av Hjalmar Peterssons bokhandel och med reklam för Bröderna Löfberg & Co. Telefonkatalogen tillhör Tomas Löfberg.

När Karlstadsborna köpte luftvärnskanoner

"Låt oss nu ta krafttag allesammans. Låt oss slå bort de missmodets och håglöshetens tankar som stundom komma fram. Det är sannerligen inte på sin plats i en tid, då det gäller att visa livsvilja och handlingskraft, om vi skola kunna medverka till hävdandet av oförytterliga värden, som innefattas i fäderneslandets frihet och oberoende. Låt oss visa att vi kunna om vi vilja här i Karlstad".

Orden är borgmästare Gunnar Lindskogs och platsen är Stora Torget i Karlstad söndagen den 31 mars 1940. Stående på lavetten av en luftvärnskanon och omgiven av hundratals karlstadsbor invigde borgmästaren "luftvärnsveckan" till tonerna av Värmlands regementes musikkår.

I samband med krigsutbrottet i september 1939 införde regeringen förstärkt försvarsberedskap. Under hela 1930-talet hade man befarat att i ett framtida krig kunde även det civila samhället drabbas av bombanfall från luften. I 1930 års försvarskommitté talades det om ett civilt luftskydd som ett komplement till det militära luftvärnet. Redan i mars 1937 kom en proposition från regeringen som anslöt sig till kommitténs förslag. Snabbheten i beslutsprocessen berodde förmodligen på att man såg resultaten av de förödande flyganfallen mot befolkningscentra i Kina, Abessinien och Spanien. Från den 1 juli 1937 fanns ett luftskydd i Sverige, även om det till att börja med bara fanns på papperet. Den nya myndigheten, luftförsvarsinspektionen, kom att tillhöra socialdepartementet och dess förste chef blev Gustav Möller. Regionalt byggde man på länsstyrelserna där en försvarsassistent

svarade för verksamheten och under honom, kommunalt, var det normalt polis- cheferna som var luftskyddschefer.

Redan i januari 1937 hade det tagits initiativ av överståthållare Torsten Notthin, som ordförande i Föreningen för Stockholms fasta försvar, att sammankalla rikets landshövdingar för att diskutera det civila luftskyddet. Sammanträdet resulterade i att man beslöt att bilda ett riksluftskyddsförbund. Redan första året bildades 21 länsförbund och i slutet av 1937 fanns 145 lokala föreningar.

I Karlstad tog borgmästare Erik Lundblad initiativet att bilda Karlstads luftskyddsförening den 14 februari 1938. Syftet med föreningen var att "bland medborgarna i Karlstad väcka och vidmakthålla förståelse för det civila luftskyddets nödvändigheter och krav samt verka för upplysning, undervisning och utbildning i första hand av den aktiva luftskyddspersonalen".

Kurser och möten

I samband med att hemskyddsorganisationen ordnats under 1939 kom utbildningsverksamheten igång. I juni samma år anordnade luftskyddsförbundet kurs där bl. a. kriminalkonstapel C. G. Åslund och folkskollärare Karl

En 40 mm luftvärnskanon m/1936 demonstreras på Stora Torget av en ingenjör från Bofors vapenfabrik.

FOTO: UR VÄRMLANDS REGEMENTES OFFICERSKÅRS BILDARKIV

Lundgren utbildades till 1:e instruktörer. Parallellt med utbildningsverksamhet hölls informationsmöten under året, där inbjudna talare avhandlade ämnen som "Civilbefolkningen och luftskyddet" och "Mörkläggning vid luftskyddstillstånd".

I november 1939 utbröt finska vinterkriget och därmed hade kriget flyttats närmare våra egna gränser. Den sovjetiska bombningen av civila mål i Finland gjorde människor här hemma oroliga för vad som kunde komma. Funderingar på att ta initiativ till ett

mer "aktivt" luftskydd började diskuteras i Karlstads luftskyddsförening. Statsmakterna var medvetna om svagheterna i luftskyddet och staten erbjöd sig därför att ta emot gåvor av luftvärnsmateriel enligt Kungl. brev den 8 april 1938. Staten utfäste sig i brevet att

använda den skänkta materielen för försvaret av den ort som givaren särskilt angav. Kommunerna kunde nu inte själva skjuta till pengar för inköp av luftvärn. Detta måste ordnas på privat initiativ, genom insamlingar, där sedan det insamlade beloppet/materi-

VECKANS HÖJDPUNKT VAR SOARÉN PÅ KARLSTADS TEATER, TORSDAG KVÄLL, DÄR INTÄKTERNA GICK TILL LUFTVÄRNET.

elen skänktes till Kungl. Maj:t, som hade att besluta om gåvan kunde tas emot. Meningen var att den skänkta materiel skulle användas till försvar av den ort där pengarna insamlats. Därmed hade det första steget tagits mot ett så kallat gåvoluftvärn eller hemortsluftvärn.

Insamling gav 213 000 kronor

Redan före årsmötet den 17 mars 1940 hade luftskyddsföreningen vidtagit förberedelser för en utvidgning av verksamheten till att omfatta även insamling av medel för anskaffande av luftvärnsmateriel. I spetsen för insamlingsarbetet gick föreningens nye ordförande borgmästare Gunnar Lindskog. Som första bidrag skänkte Karlstadsortens mejeriförening 500 kr. Vidare bidrog Wermlandsbanken med 5 000 kr, Zieglers kol & koks 10 000 kr, sjuksköterskor på lasarettet 200 kr och lärarinnor på flickskolan med 1 190 kr. Direktör Wilhelm Welin skrev till borgmästaren:

”Vill med detta meddela, att jag för egen del lämnar kr 1 000 och för Ekelöf & Svensson AB kr 500 till luftvärnet. Hoppas på ett gott resultat av insamlingen. Med tack för ditt osjälviska arbete för stadens bästa”. Resultatet lät inte vänta på sig. Redan i början av april hade 45 000 kr samlats in och vid årets slut hade insamlingen totalt uppgått till 213 000 kr.

Det huvudsakliga propagandarbetet för insamlingen skedde under den s.k. ”luftvärnsveckan” den 31 mars – 7 april 1940. Mottot för veckan var ”Värna din stad” som syntes tryckt på affischer runt om i staden. Den inledande dagens höjdpunkt var en demonstration av en 40 mm luftvärnskanon m/1936 på Stora Torget.

I rådhusalen invigdes en utställning som skulle åskådliggöra luftskyddets och luftvärnets materiel, organisation

Den 31 mars 1940. Borgmästare Gunnar Lindskog håller tal till Karlstadsborna på Stora torget från lavetten av en luftvärnskanon. Till vänster står brandchef Ade Engström och till höger, ”luftvärnsveckans” programchef, direktör Curt Wennberg.

och arbetssätt. Bland huvudattraktionerna som lockade besökare fanns bilder som visade krigets förstörelse i Spanien och Finland samt granatsplitter från finska vinterkriget. Under veckan hölls föreläsningar och filmvisningar, där bl. a. kapten Bertil Janssen från Bofors deltog och talade om det moderna luftvärnet. Veckans höjdpunkt var soarén på Karlstads teater, torsdag kväll, där intäkterna gick till luftvärnet.

En del av kvällens begivenheter var valda stycken ur Anils nyårsrevy från 1940. Kvällens uppträdande kantades också av allvarsord när landshövding Vennerström höll ett anförande där han uppmanade publiken att ge ett bidrag till luftvärnsinsamlingen. Under fredagen uppmanades karlstadsborna att skänka en del av sin dagsförtjänst till luftvärnet. På lördagen upptogs ”bropengar” vid stadens samtliga broar samtidigt som affärerna i Karlstad lämnade 10 procent på sin försäljning. Dagen avslutades med luftvärnsbal på hotellen i staden.

Söndagens avslutning på ”luftvärnsveckan” innehöll allmän försvarspropaganda av olika slag. I den flödande vårsolen fylldes nästan hela Stora tor-

get med intresserad publik efter att flyglarmscirenen ljudit. Luftvärnskanonen demonstrerades av en ingenjör från Bofors och personal från regementet visade upp olika infanterivapen.

I mitten av april 1940 hade tillräckligt med medel inkommit för att föreningen skulle kunna göra den första beställningen av kanoner från Bofors. Den 17 april beställdes två 40 mm luftvärnskanon m/1936 och samma antal av 20 mm luftvärnskanon m/1940. Kostnaderna för en 40 mm tropp om två pjäser var i februari 1940 132 000 kr för pjäserna och 28 000 kr för eldledningsinstrumenten. Priset på en 20 mm tropp om två pjäser låg på omkring 45 000 kr. Leveranstiden för båda pjäserna beräknades till omkring ett år.

40 mm ansågs räcka

Med stöd av erfarenheter från Finland ansåg man att en ort försvarad av 40 mm pjäser hade ett förhållandevis gott försvar mot anfall på höjder under 3000 meter. Erfarenheterna sa också att anfall som utfördes på höjder över 3000 meter hade svårt att räkna med träff mot mål som på förhand var bestämda. Vad som ytterligare talade för ett 40 mm luftvärn, var att enligt statistiken så låg ett sammanhängande molntäcke i Sverige på 2000 meter eller lägre i genomsnitt 250 dagar om året.

Visserligen framhöll myndigheterna att ett fullständigt ortsförsvar borde rymma även 75 mm luftvärnskanoner. Men endast i undantagsfall hade anskaffning av 75 mm materiel för gåvomedel förordats. Dels var kostnaderna förhållandevis höga, dels var det inte önskvärt att sådan materiel genom gåvobrev blev bunden till en viss ort.

I augusti 1941 fick Karlstads luftskydds-förening meddelande från Bofors att leveransen av kanoner blivit kraftigt försenad. Man beräknade att

Affischen ”Värna din stad” ritades av arkitekten Harry Bernmark som då var verksam som reklamkonstnär vid AB Esselte i Stockholm. UR KARLSTADS KOMMUNARKIV

pjäserna inte kunde levereras förrän tidigast i mars 1942. Det hävdades att förseningen berodde på att företagets arbetskapacitet helt disponerades av svenska försvarsmakten. Redan i november 1940 hade gåvomedel i hela landet ställts till förfogande till ett värde av 32 miljoner kronor.

Av sammanlagt 269 st. 40 mm pjäser beställda i november 1940 hade 256 st. levererats intill september 1942. Leveranserna av pjäsmateriel kom i regel att ske cirka två år efter beställning. I början av juni 1942 anlände den första leveransen till luftskydds-föreningen i Karlstad, innehållande två 40 mm pjä-

ser. I mitten av oktober inkom den andra leveransen med de två 20 mm pjäserna.

När luftvärnsmateriel väl anlant till Karlstad var det de militära myndigheternas sak att ta hand om utbildning av personal som skulle bemanna pjäserna. Hemortsluftvärnet bemannades i regel av personal ur landstormen som gick under beteckningen lokalförsvarsförband. I god tid innan förbandet sattes upp utfördes rekognoserings för pjäsernas uppställningsplatser. Den första grupperingsplatsen för de två 40 mm pjäserna inrättades på Bergholmen, söder om Kanikenäset och yttre hamn.

Efter en tid visade nya rekognoseringsringar, utförda av V. militärbefälsstaben, att platsen var olämplig för att skydda stadens viktiga anläggningar såsom gas- och elverk, ångcentral, hamn och järnvägsstation. I juli 1943 föreslogs i stället att två betongtorn skulle uppföras för gåvopjäserna i parken Vasalunden på Herrhagen. Motivering till detta var att ”det torde ligga i stadens intresse att dessa pjäsers verkningförmåga rationellt utnyttjades”. Förslaget diskuterades i drätselkammaren, som beslutade att upplåta området i Vasalunden på tillsvidare fem år räknat från 1 januari 1944.

Under det näst sista krigsåret uppfördes så de två tornen av betong i Vasalunden på Herrhagen. Här placerades slutligen de båda luftvärnskanonerna, betalda och skänkta av Karlstadsborna, för att verka i försvaret av hemorten. Insamlingen av medel till hemortsluftvärnet under andra världskriget var ett av många exempel på svenska folkets beslutsamhet att visa sin försvarsvilja.

Olle Nilsson
Värmlandsarkiv

Källor:

- Karlstads kommunarkiv
- Borgmästare Gunnar Lindskogs arkiv
- Vol. Karlstads luftskydds-förening 1938–1952

Två brev till stadsarkitekt Henrik Sjöberg

Kommentarer och synpunkter på stadens arkitektur från Carlstads-Gillet

Carlstads-Gillet har nästa år, 2019, 75-årsjubileum. Det är alltså en förhållandevis gammal förening, som bildades 1944. Då var det för att rädda bland annat kvarteret Almen från rivning och en total förstörelse. Detta lyckades och Karlstad har nu kvar en värdefull spillra av den gamla staden, som brann 1865.

Efter hand har Gillet framfört synpunkter på förändringar i staden och nu, 2018, vill vi gärna vara med och påverka stadens utveckling. Vi har tagit initiativet till att erbjuda oss att vara med i den fysiska planeringen i staden genom att vara samrådspart i detaljplaner eller andra fysiska planer. (Protokoll på detta kommer.)

Genom ett långvarigt historiskt perspektiv och med mycket kvalificerad arkitektkompetens, i form av projektörer, stadsarkitekter, fysiska planerare och länsarkitekter, tror vi att Gillet kan bidra med en del av intresse. Vi anser att staden skall utvecklas på ett, för Karlstad typiskt sätt, och tror att det skall finnas fler karaktärsbyggnader i dagens arkitektur. Historiskt kan vi peka på flera byggnader som är Karl-

Gamla Tingvallaskolan – nygotik.

stad, men vi tror att även vår tid kan sätta sina spår och åstadkomma vackra byggnader. Det är dessa som överlever!

På ett enkelt sätt kan stadens årsringar avläsas och det som byggs nu visar på 2010-talets arkitektur men också på den byggboom som råder. Tyvärr blir många av dessa byggnader ej representativa för Karlstad utan för en internationell arkitektur av låd-typ. En byggnads avslutning uppåt med en takform som syns är av största vikt för ett hus utseende och hur det uppfattas. Här i vårt snörika klimat krävs i regel tak med ordentliga fall. Det är "enkelt" med plana tak, men ger då en speciell karaktär åt byggnaden, som är främmande för oss.

Vad är då "typiskt Karlstad"?

Karlstad växte fram som en mötesplats för handel och ting.

Tingvallaön är fortfarande Karlstads handelscentrum, trots externa dito.

Karlstad är också en hamnstad med anläggningar vid Klarabron, Kanikenäshamnen, Inre hamnen och Yttre hamnen. Med fartygstrafiken över Vätern och genom Göta Älv har staden haft förbindelse till "den stora världen". Klarälven har på samma sätt varit förbindelsen med bergs- och skogsbruket.

I summan av detta finns Karlstads "själ".

På Tingvallaön kan de arkitektonis-

Hotell Drott – jugend.

ka "årsringarna" tydligast avläsas: Nyklassicism i Rådhuset, nygotik i Tingvallaskolan, nationalromantik i gamla Wermlandsbanken, jugend i Hotell Drott och modernistisk arkitektur i t. ex. CCC.

Karlstads vackraste vyer är alltid samspelet mellan byggnader och vatten; Residenset/Stadshotellet och älven, Teatern och älven, kvarteret Almen och älven, Gamla stenbron och älven. God arkitektur som samspelar med sin omgivning och tagit vara på dess möjligheter.

Kanikenäsbanken är ett exempel där byggboomen pågår. Ett område mellan två vatten, Inre hamnen och Tullholmsviken, med fantastiska möjligheter att skapa ny god arkitektur i samspel med vatten, kajer, parker och verksamheter. I stället har området blivit totalt ointressant. Vad fattas?

Carlstads-Gillet ställer gärna upp för diskussioner och historiska informationer. Vi är ytterst angelägna om att staden skall utvecklas och att varje tidsperiod skall få sätta sina spår, men där enskilda exploitörers intressen måste ta utgångspunkt i att bygga en vacker och attraktiv stad för alla.

För Carlstads-Gillet

Inger Berggrén
Ålderman

Rådhuset – nyklassicism.

Teatern och Klarälven.

Gamla stenbron.

Orrholmens arkitektur prisades på 1960-talet.

FOTO: ERIK BONDE

Varför behandlas arkitektur så styvmoderligt? Reflexion med anledning av en artikel i NWT 2018-08-21.

Till de fem sköna konsterna räknas måleri, skulptur, arkitektur, poesi och musik. För målade konstnärer ordnas utställningar i gallerier och i Karlstad har vi dessutom förmånen att ha ett förnämligt konstmuseum på Sandgrund.

Vi har ett antal skulpturer utställda över hela staden där det på skyltar nog anges vem som är upphovsman. Poesi och litteratur har en given plats på diverse bokmässor och musiken flödar på Wermlandsoperan och Karlstad CCC.

Men var hyllas arkitekturen? Just nu byggs det som aldrig förr i Karlstad. Men var framgår det vem som är arkitekt till dagens byggnader? Finns det över huvudtaget en arkitekt med egna idéer bakom dessa? Eller är det byggnadsentreprenörerna som helt dikterar villkoren baserade på ekonomiska ramar mer eller mindre styrda av kommunens politiker?

Det finns många exempel på att en spännande arkitektur sätter en stad på världskartan. I Sverige räcker det att nämna Turning Torso i Malmö, Globen i Stockholm och Läppstiftet i Göteborg. I Oslo och Köpenhamn finns nya spännande operahus. Blickar vi längre ut i världen hittar vi operahuset i Sidney

och konstmuseet i Bilbao. Hela Brasiliens huvudstad Brasilia utformades av en arkitekt.

Dessa exempel kan följas av flera. Här har arkitektens idéer fått flöda och det har lett till byggnader med spännande former där dagens moderna material utnyttjats.

Dagens byggnader i Karlstad är, enligt min uppfattning, ganska fantasilösa. Säkerligen är de bra som bostäder och ändamålsenliga som arbetslokaler men utsidorna är ganska karaktärslösa.

I Karlstad har vi Orrholmsområdet som vann arkitekturpriser när det byggdes under 1960-talet. Var framhävs den sköna konsten arkitektur i dag? Saknas det arkitekter i vår stad med förmåga att skapa något som sticker ut, vilket jag inte tror, eller är det så att denna konst är helt ointressant?

Nej, naturligtvis inte. Ge en modern arkitekt fria tyglar att skapa en byggnad med en nutida design och ge byggnaden ett intressant innehåll, till exempel en unik konsthall där man anordnar utställningar av världsberömda konstnärer som Picasso och Rembrandt eller framstående fotografer som Ansel Adam och Robert Capa. Eller varför inte skapa ett arkitekturmuseum?

Per Berggrén

F d ålderman i Carlstads-Gillet

Nya stadgar för Carlstads-Gillet

Carlstads-Gillet bildades 1944 och blir alltså 75 år 2019. Det är en lång tid för en förening. Det innebär att mycket i samhället har förändrats och därmed även förutsättningarna för de samslutningar och föreningar som funnits med i samhället hela tiden. Vill man, som Carlstads-Gillet, leva i tiden och utvecklas och därmed inte enbart se bakåt, så måste man "hänga med".

Våra stadgar antogs 18 februari 1944, vid bildandet av Carlstads-Gillet, och har reviderats efterhand. Nu, 2018, ansågs de vara i behov av att förändras mer än tidigare. Bland annat beror det på att vi nu har förändrat vårt verksamhetsår från att vare ett så kallat brutet verksamhetsår till att bli ett som följer kalenderåret.

När alla justeringar knutna till detta är gjorda anser Rådet att vi kommer att få en enklare hantering av bland annat vår ekonomi.

Här presenteras stadgarna, som även togs upp på Vårgillet i år. Vi bad om att få reaktioner på dessa. Ingen har hört av sig, därför är de desamma som vi presenterade på Gillet. Avsikten är nu att vi skall anta dem på Höstgillet och för att de skall gälla även på Vårgillet 2019.

Stadgarna presenteras här också, så att alla kan läsa och fundera, för att vi skall få ett bra beslut. Ställ gärna frågor! Som ni märker är det en utveckling av Gillet, som ligger i tiden som vi försökt att fånga upp för att Gillet skall bli mer attraktivt nu och i framtiden.

Under årens lopp har ändringar gjorts och nu (datum för fastställandet) har ansetts att stadgarna skulle förändras i och med att verksamhetsåret ändrades från s.k. brutet räkenskapsår till att följa kalenderåret. I detta sammanhang har även en översyn gjorts för att anpassa verksamheten mm till den praxis som efter hand har utvecklats.

§ 1 Gillets ändamål

Gilletts uppgift är att sprida kännedom om Karlstads historia,

- att väcka intresse för bevarande av stadens ur historisk, topografisk, konstnärlig eller kulturell synpunkt värdefulla minnesmärken och egenomligheter,
- att verka för tillgodoseende av historiska och konstnärliga krav vid stadens omdaning och utveckling, samt
- att genom sällskaplig samvaro uppliva minnet av märkligare tilldragelser och personligheter.

§ 2 Organisation

- Gillets högsta beslutande organ är lagtima Gillen.
- Gillets angelägenheter handhas av ett Råd.

§ 3 Verksamhetsår

Gilletts verksamhetsår är kalenderår.

§ 4 Medlemskap

- Till medlem kan kallas den person, som på ett aktivt sätt visar att Gillets ändamål enligt § 1 är ett rättesnöre för sig och sitt handlande.
- För att bli medlem ska anmälan ske genom en Gillesmedlem och på en av Gillet tillhandahållen blankett.
- Rådet godkänner eller avslår anmälan.
- När anmälan är godkänd kallas den blivande medlemmen skriftligt.

§ 5 Medlemsavgift

- Gillesmedlem betalar en inträdesavgift och därutöver en årsavgift. Dessa avgifter fastställs av Höstgillet för nästkommande kalenderår.
- Två medlemmar på samma adress erhåller reducerad årsavgift. De får då endast en omgång av varje utskick.
- Om årsavgiften inte betalats, kommer Gillets tidning eller annat material inte att skickas ut.

§ 6 Avslutande av medlemskap

För att avsluta sitt medlemskap i Gillet erfordras en skriftlig uppsägning. Att enbart låta bli att betala medlemsavgiften accepteras inte som uppsägning.

§ 7 Uteslutning

Rådet kan utesluta medlem om det anser att det föreligger skäl till detta. För att kunna göra detta ska minst hälften av Rådets medlemmar vara eniga därom.

§ 8 Hedersgillesmedlem

- Till Hedersgillesmedlem kan av Gillet, på Rådets förslag, kallas medlem, som gjort sig synnerligen förtjänt i Gillets verksamhet.
- Hedersgillesmedlem är befriad från årsavgift till Gillet.

§ 9 Lagtima Gille

- Gillets högsta beslutande organ är de två lagtima Gillena som årligen hålls vår och höst.
- Vårgillet hålls under senare delen av april.
- Höstgillet hålls under senare delen av november.
- Vid lagtima Gille äger varje Gillesmedlem rätt att framställa ärenden av intresse och gagn för Gillet.
- Vid lagtima Gille föredrar Rådet de ärenden som tagits upp i dagordningen och som ska underställas Gillets prövning.

Vid båda Gillena ska följande punkter finnas med i dagordningen:

- Gillets öppnande
- Val av ordförande för mötet
- Val av sekreterare för mötet
- Val av två justeringsmän tillika rösträknare
- Fastställande av dagordning
- Prövning om Gillets möte är stadgenligt utlyst.

Vid Vårgillet tillkommer därefter:

- Föredragning av rådsberättelsen
- Föredragning av granskarnas berättelse
- Beviljande av ansvarsfrihet för Rådets medlemmar
- Beslut om antalet rådsmedlemmar
- Val av rådsmedlemmar
- Val av två granskare samt ersättare
- Val av valdelegerade

Vid Höstgillet tillkommer därefter:

- Föredragning av lägesrapport beträffande ekonomin
 - Förslag till verksamhetsplan och budget
 - Beslut om medlemsavgift
- Därefter tillkommer på båda Gillena:
- Rapport av de viktigaste händelserna av betydelse sedan senaste Gillet
 - Övriga frågor
 - Gillets avslutande
 - Kallelse ska ske genom personligt meddelande senast 28 dagar före lagtima gille, jfr § 16.
 - Beslut fattas genom

öppen omröstning, om inte medlem begär sluten omröstning. Varje medlem har en röst. Röstning genom ombud är inte tillåtet.

• Vid omröstning gäller enkel röstövertikt utom i det fall som omnämns i § 15 (Gilletts upplösning). Vid lika röstetal gäller den mening, som biträdes av Äldermannen eller den som tjänstgör i dennes ställe. Vid val skiljer dock lotten.

• Ärende, som Gillesmedlem önskar framställa inför Gillet, ska skriftligen vara Rådet tillhanda minst 28 dagar före nästkommande lagtima Gille.

• Ärende, som framställs först vid öppet Gille, äger Äldermannen, eller den i dennes ställe, bordlägga, om denne finner detsamma kräva närmare utredning inför Rådet.

§ 10 Urtima Gille

Utöver lagtima Gillen kan, efter kallelse av Rådet, hållas urtima Gille.

Vid urtima Gille ska endast de

ärenden, som utgör orsak till Gillets sammankallande behandlas. Dessa ska anges i kallelsen. Kallelse ska ske på samma sätt som vid lagtima Gillet men senast 14 dagar före urtima Gille.

§ 11 Rådet

• Gillets angelägenheter handhas av ett Råd, bestående av Älderman och högst tio (10) Bisittare.

• Älderman och Bisittare väljs vid det årliga Vårgillet. Äldermannen väljs för ett år, till och med att nästa Vårgille hållits. Bisittare väljs på samma sätt för två år.

• Första gången nyval enligt denna paragraf äger rum, ska Rådet bestämma i vilken ordning fyra Bisittare ska avgå tidigare, så att därefter nyval kan ske av fyra Bisittare.

• Rådet väljer inom sig vice Älderman, Skrivare, Skattemästare, Arkivarie, Munsänk och andra erforderliga ämbetsmän. Bisittare kan tilldelas speciella uppgifter.

• Rådet sammanträder på kallelse av Äldermannen, när denne så finner behövt eller när tre av Rådets ledamöter begär det. Rådsmöte ska hållas minst två gånger om året och då före lagtima Gille. Vid förfall för Äldermannen sammankallas rådet av vice Äldermannen eller vid förfall för denne av Skrivaren.

• Rådet är beslutsmässigt när minst hälften av rådsmedlemmarna är närvarande, utom i det fall som nämns i § 7 (Uteslutning).

§ 12 Granskare

• Två räkenskaps- och verksamhetsgranskare samt en ersättare ska utses av Vårgillet för ett år till och med att nästa Vårgille hållits.

• Rådet ska efter varje verksamhetsår avge en rådsberättelse inkluderad räkenskaper. Den ska föreligga till

granskning senast 28 dagar före Vårgillet.

§ 13 Valberedning

- Valberedning ska bestå av tre valdelegerade personer och utses av Vårgillet för två år till och med att nästnasta Vårgille hållits.
- Valdelegerade utser själva den, som ska vara sammankallande och föredragande.

§ 14 Stadgeändringar

- Förslag till ändring av stadgarna kan endast behandlas av lagtima Gille. De anses inte antagna förrän detsamma beslutats av två på varandra följande Gillen.
- Dyligt förslag ska, för att kunna omprövas, lämnas skriftligen till Rådet senast två månader före det lagtima

Gille där det ska behandlas.

§ 15 Gillets upplösning

- För Gillets upplösning krävs att beslut därom fattas vid två på varandra följande Gillen. Ett av dessa ska vara lagtima. Gillena ska hållas med minst en månads mellanrum.
- Kallelse till Gille i detta ärende ska delges medlemmarna senast två veckor före respektive Gille. Ärendet ska framgå av kallelsen.
- Beslut om Gillets upplösning är giltigt om minst två tredjedelar av de närvarande är ense.
- När Gillets upplösning är beslutad, ska samtidigt bestämmas hur tillhörigheterna ska fördelas.
- Beslutet ska avse att Gillets tillhörigheter överlämnas till Värmlands museum eller motsvarande institution.

- Bankmedel eller andra likvida medel överlämnas till fond för främjande av kultur som är speciellt anknuten till Karlstad.

§ 16 Förklaringar mm

- Titlar på Rådets förtroendevalda är historiskt intressanta, könsneutrala och behålls för samtliga: Ålderman, vice Ålderman, Skrivare, Skattmästare, Arkivarie och Munsänk samt Bisittare.
- Beträffande personlig kallelse till ett Gille räknas kallelse i personligt adresserad tidskrift samt kallelse per mail.
- Den som anmäler en person att bli medlem i Gillet har ett ansvar att upplysa om Gillets ändamål enligt §1 och dess innebörd samt att fungera som fadder vid bland annat intagningen i Gillet.

Förslag till ny intagningsceremoni

Åldermannen, sittande, vänd mot publiken:

– Gillesmedlemmar! Gillets Råd har beslutat att ta in de nya medlemmar, som är anmälda att vara med i vårt Gille.

De nya medlemmarna placeras längst fram bland publiken, i bokstavsordning. De får en "godispåse" med olika skrifter och tidningar, som Gillet har gett ut. Påsen kan lämpligen förses med namn och fungerar som placeringkort.

– Får jag be skrivaren att läsa upp namnen på dessa och att de efter hand som namnen läses upp kommer fram till podiet och vänder sig mot publiken!

Skrivaren läser upp namnen på de som skall bli medlemmar.

– Ärade Ålderman!
(Åldermannen har rest sig och står vänd mot såväl publiken som de nya medlemmarna och har med sig Gillets regalierna.)

– Ni ser här de personer, som Rådet har beslutat skall bli nya medlemmar i vårt Gille.

Åldermannen:

– Gillesmedlemmar! Värmlands förste hertig, som kallades Store-Carl, och som senare blev kung Karl IX, grundade vår hemstad på Värmlands Lagberg 1584 och gav staden därmed förutsättningar att utvecklas till den universitetsstad, servicesstad, handelsstad och industristad som den är idag. När handelsplatsen Tingvalla i Klarälvens delaland då blev stad byttes namnet till Karlstad efter dess grundare. I stadens vapen ristades bland annat en örn, som är ett tecken på okuvlighet. Karlstad blev den viktigaste staden för allt land norr om sjön Vänern och en betydande hamnstad. Karlstad blev också säte för landshövding och biskop. Numera har staden även ett universitet. Efterhand som tiderna har förändrats har även inställningen till olika värden ändrats och mycket av gamla sedvänjor och minnesmärken har gått förlorade. Vi har ändå tagit emot ett arv från tidigare generationer och den som tar emot ett sådant har också ett krav på sig att förvalta det väl. I vårt Gille vill vi

"leva i tiden" och vårda allt av betydelse. Vi vill att vår stad förvaltas såväl som förnyas väl, så att den behåller sin skönhet och sina värdefulla minnesmärken. Vi vill kunna lämna över den i ett gott skick till kommande generationer.

– Ni nyvalda gillesmedlemmar! Jag skulle vilja att ni bekräftar med ett samfällt JA, att ni vill hjälpa till med att förvalta vår stad så att den bibehålls och utvecklas i värde och skönhet.

Samtliga nyintagna bekräftar med ja!

– Detta ert ja-ord gläder oss och som Ålderman hälsar jag er välkomna i vårt Gille! Som ett bevis på ert medlemskap överlämnar vi vårt gillesmärke med en bild av stadens grundare, Karl IX.

Vice Åldermannen delar ut märken, skrivaren delar ut ett kuvert med intagningsbeviset och Åldermannen välkomnar de nya med ett handslag. Åldermannen går alltså sist och har med sig regalierna.

De nya medlemmarna intar åter sina platser.

Välkomna till Pub-Gillet den 10 oktober

Onsdagen den 10 oktober kl. 17:30 anordnar Carlstads-Gillet återigen Pub-Gille i Residenstorgets konferens. Observera att datumet är ändrat mot vad som tidigare angivits. Vi har fått anpassa oss efter föredragshållarens möjligheter.

Temat för kvällen är:
Broar i Karlstad – nu och sen

Till vårt tredje Pub-Gille välkomnar vi kommunens broförvaltare Stefan

Prochazka som kommer att ge oss en del om vad en bro egentligen är. Stefan kommer dessutom att berätta om vad man jobbar med idag och vilka planer som finns för framtiden. Och självklart kommer vi efter Stefans föredrag att få tillfälle att ställa frågor och stilla vår nyfikenhet.

Möjligheten att köpa en pub-tallrik för 100 kronor eller en smörgås för 50 kronor och lämplig dryck kommer att finnas.

För planering och mat och andra

praktikaliteter behöver vi ha din anmälan senast måndagen den 8 oktober.

Pub-Gillena är öppna även för icke-medlemmar i Carlstads-Gillet, så du får gärna bjuda med dig en vän.

Anmälan sker till Gillets skrivare Lennart Hellqvist på mail (lennart.hellqvist@bredband2.com) eller sms till telefon 073-520 47 52.

I anmälan bör framgå val av mat. Vi måste begränsa deltagarantalet till 70 personer, så först till kvarn gäller.

Carlstads-Gillet kallar sina medlemmar till

Lagtima Höstgille 2018

Fredagen den 23 november på Claessons restaurang, Karolinen

Tid	Plats	Program
17:30		Baren är öppen.
17:30	Tärnan	Blivande nya medlemmar hälsas välkomna av åldermannen och skrivaren.
18:00	Albatrossen	Inval av nya medlemmar, förhandlingar, m. m. Föredragningslistan läggs ut på Gillets hemsida och skickas med mail till dem som har lämnat mailadresser.
19:00	Albatrossen	Stadsarkitekt Henrik Sjöberg kommer att berätta om byggandet i Karlstad, dess arkitektur och om vad som finns för planer för framtiden.
19:45		Mingel. Köp det du vill dricka till maten.
20:15	Matsalen	Gillesmåltid. Vatten finns på bordet, men annat att dricka köps i förväg! Måltiden består av: Förrätt: Gubbröra. Huvudrätt: Örtmarinerat kycklingbröst med rostade rotfrukter samt smörad rödvinsky. • Kaffe med kaka.

Anmäl dig senast den 14 november till middagen genom att sätta in 350 kronor (kostnad exklusive dryck) på Gillets plusgiro 29 12 29-3. Ange om du önskar specialkost.

Vi vill gärna ha en anmälan även om du enbart tänker delta under förhandlingarna. Detta kan du göra till Lennart Hellqvist på mail: lennart.hellqvist@bredband2.com eller sms: 073-520 47 52.

Varmt välkomna!

Fem nya medlemmar blev invalda under Vårgillet. De är, från vänster: Göran Beckert, Anders Finnström, Christina Lidén, Gunnar Lidén och Ingrid Magnusson.

FOTO: GÖRAN ENGSTRÖM

Första årsmötet på ett vårgille

Året 2018 blev det första i Carlstads-Gillet historia då årsmötet avhandlades på ett vårgille. Detta sedan Gillets verksamhetsår ändrats till kalenderår.

Rådsberättelsen som föredrogs på Vårgillet den 20 april 2018 omfattade därför hela 15 månader. Av naturliga skäl blev det en sammankomst späckad med programpunkter som rörde inre och föreningstekniska angelägenheter.

Men helt i enlighet med traditionen inleddes Vårgillet med mingel och därefter intag av nya medlemmar sedan åldermannen Inger Berggrén välkomnat de församlade Gillesmedlemmarna till Nöjesfabriken och lokalen Lillklockan denna ljumma vårväll. Två hedersgillesmedlemmar närvarade, Leif Alte och Per Berggrén, till vilka hon riktade en särskild hälsning. Fem personer häl-

sades varmt välkomna som nya medlemmar i Carlstads-Gillet gemenskap.

Till ordförande för mötet valdes Inger Berggrén och Gillets skrivare Lennart Hellqvist valdes till sekreterare. Till justeringsmän för mötet utsågs Gunnar Ek och Tomas Löfberg. Årsmötet beslutade att mötet var stadgeenligt utlyst.

Per Uppman höll parentation över 13 medlemmar som avlidit under verksamhetsåret och läste en finstämd dikt av Nils Ferlin till deras minne.

*"Vårt liv är en vindfläkt,
en saga, en dröm
En droppe som faller
i tidernas ström
Den skimrar i regnbågens färg
en minut
brister och faller
och drömmen är slut"*

Lennart Hellqvist konstaterade att arbetet med att se över Gillets medlemsregister visserligen resulterat i att

ett antal medlemmar begärt utträde, men att nuvarande 393 medlemmar samtliga betalat sin medlemsavgift. Som mest har Gillet haft 417 medlemmar, men samtidigt ett bortfall med över 25 procent för obetalda medlemsavgifter, upplyste skrivaren.

Nya rådsmedlemmar

Skattmästaren Barbro Brolinson redovisade den ekonomiska berättelsen. Resultaträkningen för de 15 månaderna uppvisar ett underskott på 48.000 kronor, vilket ändå är 8.000 mindre än den uppskattade siffran som redovisades i den ekonomiska prognosen på förra höstgillet. En stor anledning till underskottet är, som förklarats tidigare, mycket höga kostnader för förvaring av Gillets glasplåtar i klimatarkiv. Fotomaterialet har nu flyttats till kommunarkivet, vilket kommer att minska kostnaderna avsevärt.

En kortare diskussion om det ekonomiska läget följde. Det står klart att Carlstads-Gillet behöver öka sina inkomster, kunde man fastslå. Att minska kostnaderna kanske inte hjälper fullt ut. En höjning av medlemsavgiften kan bli aktuell. Den frågan kommer att tas upp på årets höstgille i samband med att Carlstads-Gillet ska fatta beslut om verksamhetsplan och budget för 2019.

Granskningsberättelsen lästes upp av Klas Nerman och Gillets råd tillstyrkes ansvarsfrihet.

Per Uppman och Anna Hedstrand hade avböjt omval till rådet och avtackades med blomstercheckar. Till nya bistoryttare valdes Jonas Kullgren och Göran Berg.

Det var med stor sorg som vi i rådet mottog budet om Anna Hedstrands bortgång ett par månader senare.

Ny festlokal

En festkommitté som arbetar fritt med förberedelserna inför Gillets 75-årsjubileum nästa år har tillsatts. Så det blir ett vårgille att se fram emot!

Bland övriga frågor ifrågasatte Gillesmedlemmen Björn Larsson Nöjesfabriken som lämpligt val av lokal för vår- och höstgillena på grund av störande ljud från bowlingen. En åsikt som delades av andra medlemmar. Sökandet efter andra alternativ har resulterat i att Höstgillet 2018 i stället kommer att hållas på Karolinen.

Men supén som dukades fram i Nöjesfabriken och avrundade vårgillet var det inget fel på. Laxen smakade utmärkt och till kaffet underhöll Gillets egen orkester – för kvällen bestående av Per Berggrén, Göran Berg och Jonas Kullgren – med glada och lekfulla toner.

Marie Aakre

Fotnot: Rådsberättelsen över Carlstads-Gillet verksamhet arbetsåret 1 oktober 2016–31 december 2017 kommer att läggas ut i sin helhet på hemsidan inom kort.

FOTO: MARIE AAKRE

Välbesökta Pub-Gillen. 80 medlemmar på första Pub-Gillet, var lite i överkant. Men lyckat blev det! På bilden ovan ses Per Uppman, föredragshållare på pubgillet förra hösten. Han berättade om Herrhagskolan, både som elev och lärare. Även översta bilden är från första pubkvällen.

På vårens Pub-Gille kåserade Per Berggrén i egenskap av kompanichef för idrottsplutonen under sin tid på 12 och mindes idrottsstjärnor som

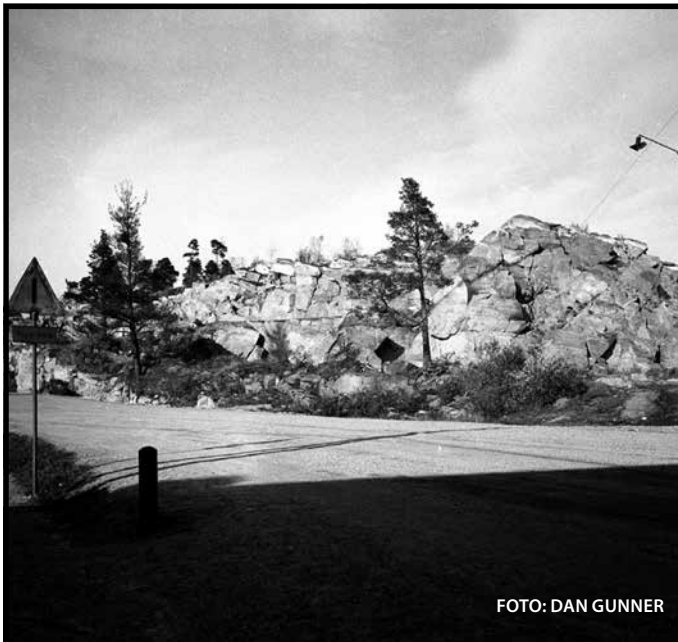
gjorde sin värnplikt där. Temat för kvällen var Idrottsstaden Karlstad. Marcus Ekholm, projektledare i Karlstads kommun, berättade om framtida idrottsanläggningar.

Utvecklingsgruppen har numera självständigt ansvar för Pub-Gillena på Residenset, med ett maxantal gäster på 70 personer så att det ska finnas sittplatser till alla. Per Uppman, som ingår i gruppen, tar tacksamt emot förslag på teman eller idéer kring pubkvällarna!

B Posttidning

Avsändare:

Carlstads-Gillet
Residenstorget 1
652 25 Karlstad

RUDSBERGET. Enligt inlägg på Facebook var det många som förr i tiden "majade" på Rudsberget, det vill säga hade picknick den första maj. Våren 2016 gick startskottet för byggandet av 265 nya lägenheter fördelade på åtta huskroppar. Samtliga med mer eller mindre hänförande utsikt över Karlstad. Huset längst ut på sydspetsen består av bostadsrätter medan de övriga sju husen har hyresrätter. Inflyttningen påbörjades i början av 2018.

FOTO: ERIK BONDE